

Lessuggesties voor Bovenbouw PO (10-12 jaar)

Op maandag 23 januari 2023 is het Internationale Dag van het Handschrift. Dat is ook de start van de Nationale Week van het Handschrift van 23-27 januari 2023. Deze lesbrief van het Platform Handschriftontwikkeling geeft suggesties rond het motto 'Schrijven met de hand in 2040'. Iedereen kan en mag deze lessuggesties naar eigen inzicht inzetten.

Schrijven met de hand in 2040

Romeins alfabet

Karolingische minuskel

Modern lopend schrift

Toelichting voor leerkrachten

Het doel van deze lesbrief: samen actief en vakoverstijgend ingaan op de onzekere toekomst en het rijke verleden van ons waardevolle culturele erfgoed 'handschrift'. Als Platform Handschriftontwikkeling bieden wij sinds 2014 jaarlijks lesbrieven aan voor het Basisonderwijs en begin voortgezet onderwijs. Dit in het kader van de Dag/Week van het Handschrift – de week rond 23 januari. Telkens op basis van een uitnodigend motto, dat dit jaar in het teken staat van: **Schrijven met de hand in 2040**.

Deze lesbrief vermeldt diverse suggesties om de leerlingen, al doende, het thema te laten verkennen. In plaats van een strak lesschema kan gekozen worden uit één of enkele activiteiten. Ook de duur kan zelf worden bepaald, afhankelijk van de interesse van de leerlingen en de beschikbare tijd.

Groepsgesprek

Vertel de leerlingen dat er deze Dag/Week iets bijzonders aan de hand is! Op 23 januari 1737 is het Amerikaanse jongetje John Hancock geboren. Is dat nou zo bijzonder? Ja, want hij zal in 1777 als eerste de Onafhankelijkheidsverklaring ondertekenen, die de V.S. tot een vrij land maakt. Op zijn geboortedag vieren wij de "Dag van het Handschrift", aangezien het schrijven met de hand zo belangrijk is. En niet alleen omdat een handtekening rechtsgeldigheid heeft!

Het handschrift ('praten op papier', Seifer) kent een hele lange geschiedenis. De Egyptenaren schreven in hiërogliefen, de Mesopotamiërs in spijkervormige tekens, de Romeinen in kapitalen of hoofdletters, wij in losse blokletters of verbonden schrift. Om deze puur menselijke uitvinding voor de toekomst veilig te stellen is er op 23 november 2019 iets belangrijks gebeurd: 'handschrift' is officieel opgenomen in de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Dit vergroot de kans om het schrijven met de hand te blijven bevorderen en koesteren. Deze gegevens kunnen aanleiding zijn voor een groepsgesprek (na overleg in tafelgroepen?) over de vraag: **Waar denk je aan bij 'schrijven in 2040'?** Een idee om de kernpunten op het bord te (laten) noteren voor eventueel later gebruik?

Vergelijken en toepassen

Hoe het handschrift er in 2040 uitziet, onbekend. Evenzo, of het dan nog wel bestaat. Wel weten we, hoe het er tegenwoordig – al dan niet – uitziet. Bij de volgende activiteit bieden we enkele voorbeelden aan uit onze Europese schriftgeschiedenis. Per voorbeeld kan er gezamenlijk (of weer na tafelgroepsoverleg) gereageerd worden op de vraag: **Wat valt je meteen op?**

Ook nu de kernpunten (laten) noteren voor later, bijv. spreekbeurt, verslag, of project?

Nadat elk voorbeeld is besproken, kan de vraag volgen: **Zie je een soort ontwikkeling in de loop van de tijd?**
De bordpunten kunnen daarbij van pas komen. Beginnen met het oudste voorbeeld, of liever met het recentste?

Het kan een uitdaging voor de leerlingen zijn om – **eigenhandig** – iets van zo'n historisch voorbeeld over te trekken dan wel na te schrijven. Wie kiest welk, waarom, en wat heeft hij/zij daarbij ervaren? Heeft iets van de eerdere 'kernpunten' daarbij mogelijk meegespeeld?

Historisch schrijfgereedschap

Het bijzondere schrifttype is kenmerkend voor elke beschaving, de 'karakters' voor Chinezen, de 'minuskels' (kleine, onderkast-) letters voor ons Europeanen. Maar ook waarmee en waar op werd/wordt geschreven, is net zo kenmerkend.

Egyptische papyrusrol
(rieten pen of penseel)

Romeins perkament
(stylus/houten pen en inkt)

Schrijfleij
(griffels)

We kunnen enkele opvallende voorbeelden laten zien en daarbij de vraag stellen: **Waarom denk je, dat ze juist van dit schrijfgereedschap gebruik maakten?** Ook nu weer kernpunten handgeschreven laten noteren voor een verder vervolg?

Romeinse cijfers!

Wij hebben onze cijfers van de Arabieren overgenomen. Stel dat wij hadden leren rekenen met de Romeinse cijfers I, V, X, L, C, D, M! Hoe zou je in hemelsnaam 23 x 2023, anders geschreven als XXIII x MMXXIII moeten uitrekenen?

Na uitleg van de Romeinse becijfering – is een leerling daar al toe in staat? – kan de vraag aan ieder zijn:

Schrijf je geboortedatum nu eens in romeinse cijfers! (dag-maand-jaar)

Schrijf je voor- en achternaam twee keer op – die van nu en die als je 2040 indenkt!

Tenslotte

Elke aandacht voor het motto 'Schrijven met de hand in 2040' zal bijdragen aan het besef, dat wij trots op ons handschrift mogen zijn en ons voor het voortbestaan ervan moeten inzetten.

Het Platform Handschriftontwikkeling heeft zelf enkele uitgaven op dit gebied uitgebracht: de kaartenset 'Speurtocht naar de geschiedenis van het handschrift', een kwartet en het bordspel 'Schriftgeheimen'.

Zie www.handschriftontwikkeling.nl, bij Eigen uitgaven.

Dick Schermer, januari 2023

Namens het Platform Handschriftontwikkeling.

Voor vragen en reacties, mail naar dick.schermer@upcmail.nl

Ingezonden werkstukken maken kans op een leuke prijs!
platformhandschriftontw@outlook.com